

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta
Statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet

Liikkumisen kestävien palvelumarkkinoiden ohjauskeinot

Miloš Mladenović, Aalto-yliopisto
Sami Mäkinen, FLOU Oy
Otto-Wille Koste & Aleksi Neuvonen, Demos Helsinki

Liikennemarkkinafoorumi 1.12.2021

Kestävyys siirtymä haastaa liikennemarkkinoiden perinteisiä ohjauskeinoja

Aleksi Neuvonen, Demos Helsinki

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta
Statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet

Liikennesektori on keskellä laajaa kestävyysmurrosta

- Liikenteen päästöille on asetettu kunnianhimoinen päästövähennystavoite. Samalla on huolehdittava siitä, että mahdollisuudet liikkua säilyvät koko maassa.
- Globaalit teknologiset trendit kuten digitalisaatio, automatisaatio ja palveluistuminen aiheuttavat muutoksia yrittäjyyteen ja palvelutuotantoon.
- Uusilla liikkumispalveluilla voi olla merkittävä rooli tavoitteiden saavuttamisessa.
- Liikkumispalveluiden tulevaisuuteen vaikuttavat laajat yhteiskunnalliset trendit kuten kaupungistuminen ja väestön ikääntyminen.

Liikennepolitiikkaan kaivataan uusia työkaluja

- Monimutkaistuvassa maailmassa tulee ottaa huomioon erilaisia tavoitteita
  - Välittömät seuraukset & pitkän aikavälin vaikutukset
  - Ei-toivottujen vaikutusten ehkäisy & innovaatiomyönteinen ilmapiiri
- Kaikki vastaukset eivät löydy yhdestä paikasta, joten ohjaukseen tarvitaan nöyryyttä ja monet eri tahot mukaan.
  - Yhdessä ymmärretään paremmin mitkä ovat nykytilan haasteet ja millaista tulevaisuutta halutaan rakentaa
  - Uusien poliitikkakokonaisuuksien ja toimien muotoilussa suuri osanotto edistää välisiä synergioita sekä varmistaa toimenpiteiden poliittinen hyväksyttävyys

LIIKE-PALO projektissa pureuduttiin näihin haasteisiin

- Projektissa oli kaksi osaa:
  - Tulevaisuustarkastelu
  - Poliittikkasuositukset
- Molempiin prosesseihin osallistui laaja joukko sidosryhmiä sekä Suomesta että ulkomailta, mutta myös ns. tavallisia ihmisiä.

Skenaarioita liikkumispalvelujen tulevaisuudesta

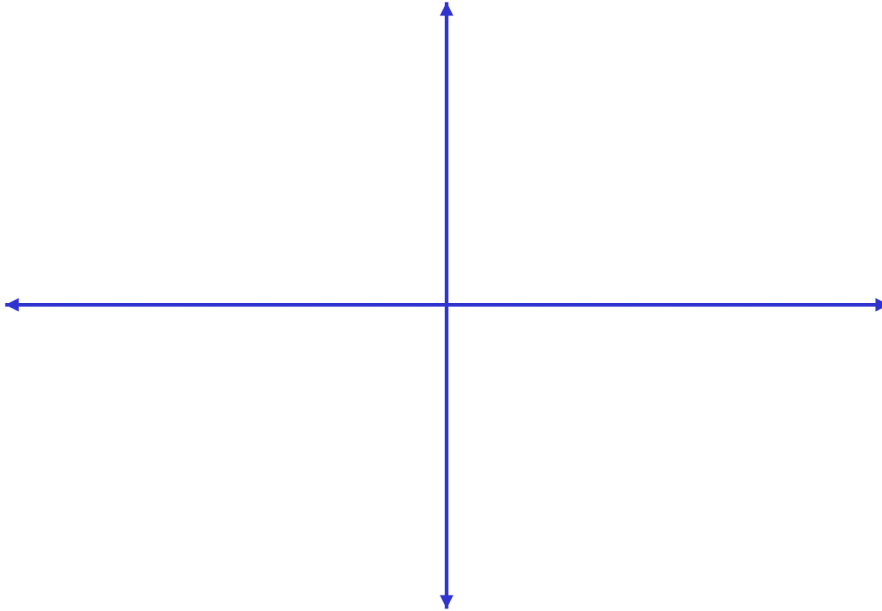
Otto-Wille Koste, Demos Helsinki

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta
Statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet

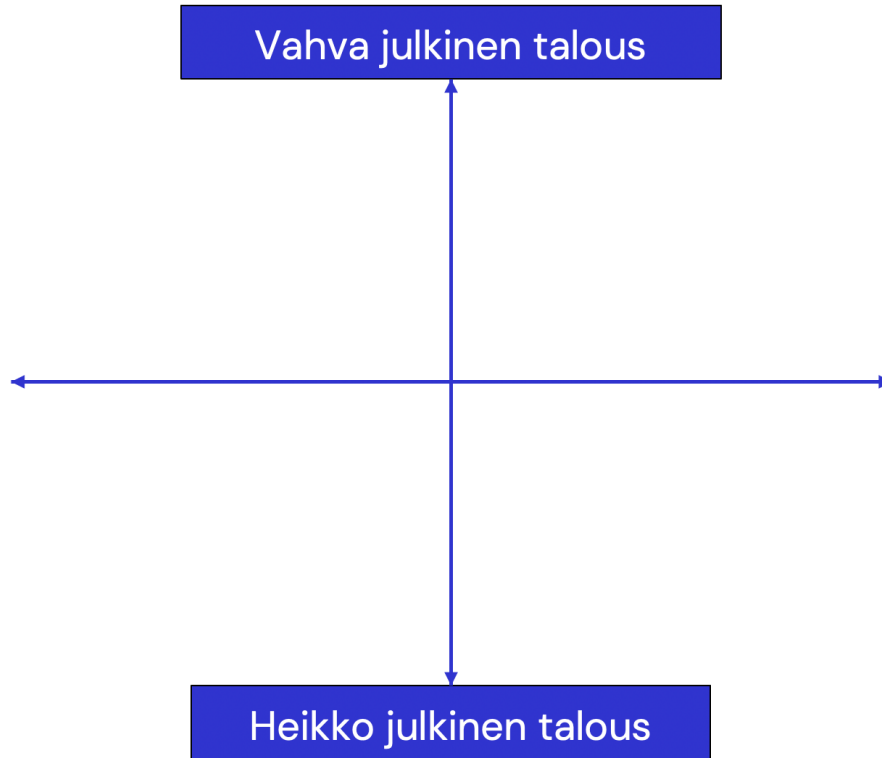
Skenaariot osana liikennesuunnittelua

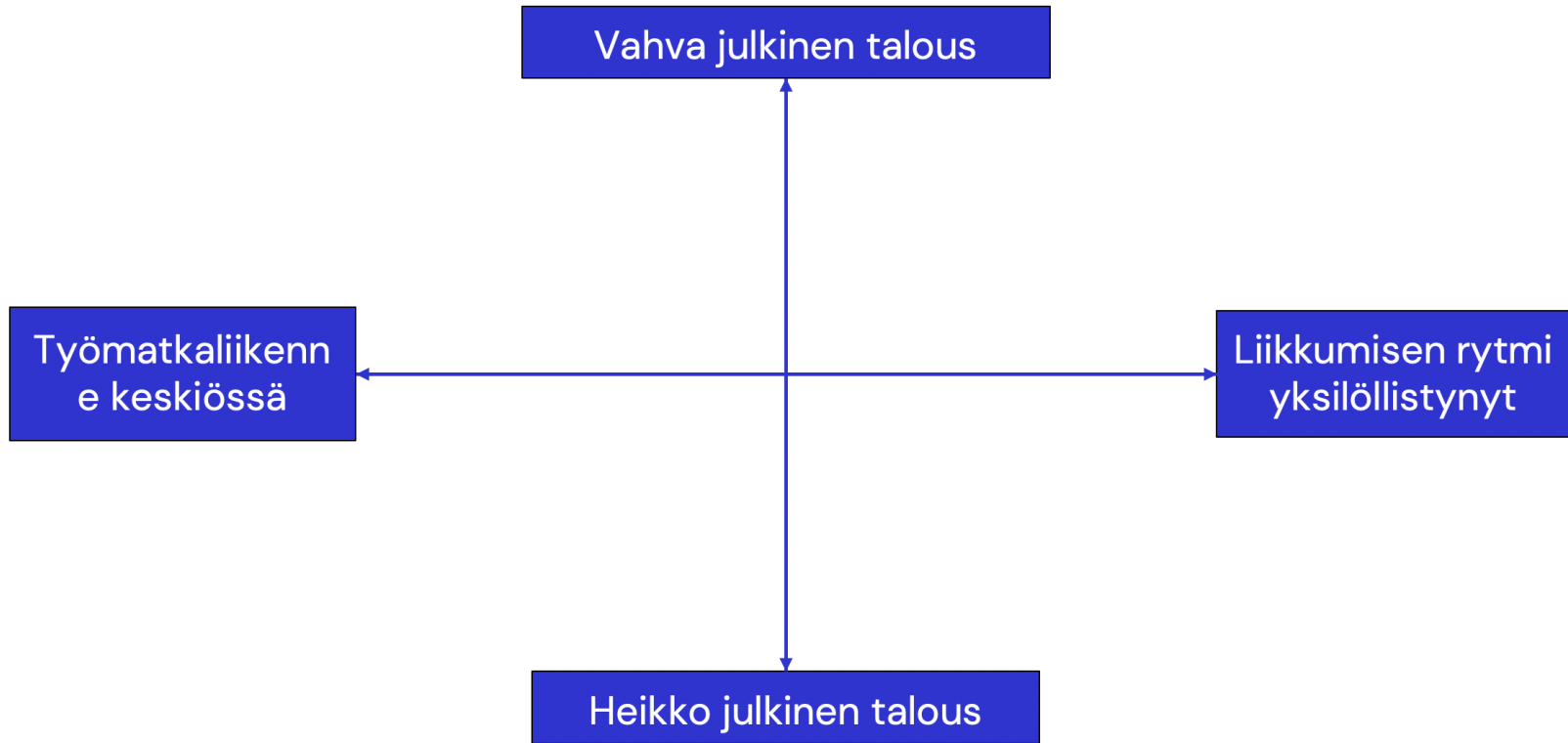
- Liikenteen suunnittelu on perinteisesti hyvin tulevaisuusorientoitunutta, mutta työkaluna on yleensä käytetty mallipohjaisia liikenne-ennusteita.
- Kestävyys siirtymän keskellä, kun tulevaisuuden kehityskulkuihin vaikuttavat monet yhteiskunnalliset ja teknologiset trendit, eivät ennusteet yksin riitä.
- Tarvitaan ennakkointia, joka ottaa huomioon ilmiöiden yhteisvaikutuksia ja niihin liittyviä epävarmuuksia. Ennustekehikosta tulee siirtyä skenaario- ja transformaatiokehyksiin.

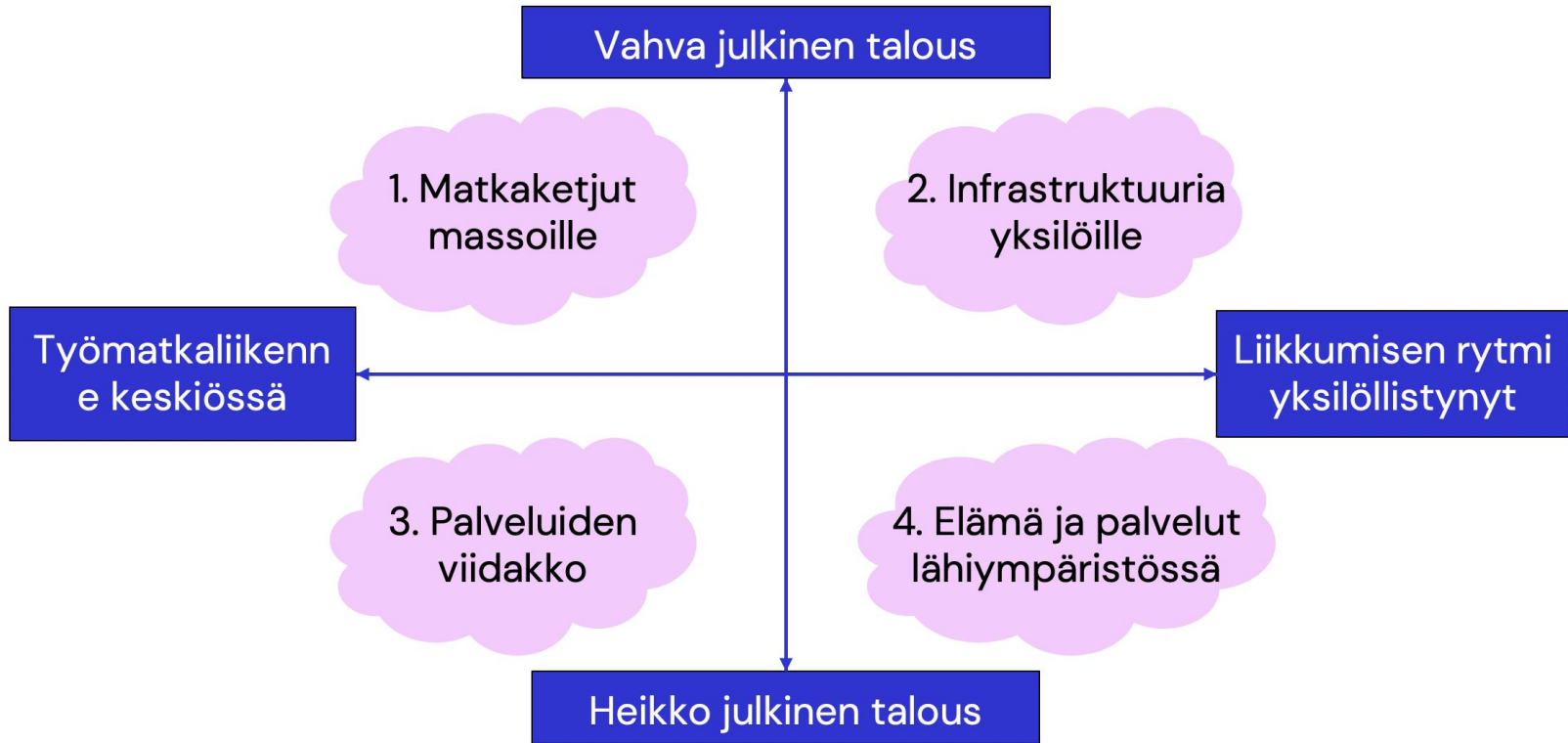
Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta
Statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet

1. Matkaketjuja massoille

- **Suurimmissa kaupungeissa joukkoliikenteen runkolinjojen merkitys kasvaa** ja niitä tuetaan tehokkaalla syöttöliikenteellä.
- **Julkiset joukkoliikenneoperaattorit rakentavat liikkumista matkaketjujen varaan**, eli samalla lipulla voi käyttää erilaisia liikennevälineitä. Määränpäästä riippumatta, koko maassa liput löytyvät “yhdeltä luukulta”.
- **Suurimmalla kaupunkiseuduilla syntyy seututason toimija** (esim. HSL, Föli), joka vastaa liikkumispalvelujen tarjonnasta. Myös pienempiin kaupunkeihin syntyy vastaavanlaisia toimijoita.
- **Maaseudulla lisätään bussilinjoja vilkkaimmille väleille** ja samalla syntyy erilaisia kyytien jakamiseen perustuvia palveluita, joilla tuetaan syöttöliikennettä.
- Maaseudulla auto on edelleen yleisin liikkumismuoto, **mutta erilaisilla tuilla mahdollistetaan siirtymistä sähköautoiluun ja muiden fossiilittomien polttoaineiden käyttöön**. Samalla tuetaan kyytipalveluiden (koulukyydit, sotekuljetukset) yhdistämistä, jotta niiden avulla voidaan vastata laajemmin ihmisten liikkumistarpeisiin.

2. Infrastruktuuria yksilöille

- **Kokonaisvaltaisen kaupunkisuunnittelun avulla kestävästä liikkumismuodoista tulee automaattinen valinta.** Pyöräily ja jalankulku sekä sähköiset liikkumisvälineet (esim sähköpotkulaudat) palvelevat liikkumista lyhyillä matkoilla. Investoinnit hyvään kävely- ja pyöräilyinfrastruktuuriin kasvattavat niiden suosiota.
- **Julkinen sektori investoi vahvasti uusiin jaettuihin kyyteihin ja kulkuvälineisiin perustuviin liikkumismuotoihin** sekä kaupungeissa että maaseudulla. Uudet digitaaliset alustat helpottavat kimppakyytien järjestämistä.
- **Liikkumisen solmukohtista tulee liikkumisen ja toimintojen keskuksia**, joiden saavutettavuus on erinomainen.
- **Busseilla operoitava kutsupohjainen kysyntäohjattu liikenne kasvattaa suosiotaan** ja erilaisten palvelukyytien yhdistäminen helpottaa joukkoliikenteen käyttöä. Erityisesti postin ja muiden kuljetusten kylkeen tarjotaan muitakin palveluita ja ne kuljettavat myös ihmisiä.
- Maaseudulla auto on edelleen keskeinen liikkumismuoto, **mutta valtio tukee sähköautojen hankintaa ja muiden vaihtoehtoisten polttoaineiden käyttöönottoa** (esim. biokaasu).

3. Palveluiden viidakko

- **Talouden taantuma on pakottanut julkisen sektorin pienentämään julkisen liikenteen rahoitusta** eikä uusia investointeja ole tehty. Julkisen sektorin tehtäväksi jää tukea liikkumista siellä, missä yksityinen sektori ei operoi, eli esimerkiksi kaupunkien reuna-alueilla.
- **Erilaisten yritysten tarjoamat palvelut** (kuten kaupunkipyörät, sähköpotkulaudet, kyytipalvelut, MaaS-palvelut) näkyvät selvästi katukuvassa. Toimijoiden runsaus on johtanut jopa ylitarjontaan palvelujen tarjonnassa ja kovaan kilpailuun. Liikkumispalveluita liitetään mm. osaksi asumisen palveluita ja ruokaostokset voi hoitaa osana matkaketjua.
- **Kaupunkien ulkopuolella palveluiden tarjonta vaihtelee suuresti.** Erityisesti matkailuun keskittyneet kunnat näkevät liikkumispalvelut vetovoimatekijänä ja panostavat niihin.
- **Ainoa tapa ylläpitää liikkumispalveluita maaseudulla on erilaisten kyytien yhdistäminen.** Kouluksyydit, sote-ksyydit ja muut palveluksyydit palvelevat kaikkia paikallisia asukkaita kysyntäjouaston avulla. Kyytejä keskitetään tietyille viikonpäiville, jolloin bussit kokoavat kaikki lähitieneon asukkaat kyytiin ja kuljettaa lähimpiin keskuksiin palveluiden ääreen.

4. Elämä ja palvelut lähiympäristössä

- **Heikko taloustilanne on myös pakottanut julkisen sektorin muuttamaan liikkumismarkkinoiden logiikkaa**, ja päästötavoitteet pyritään saavuttamaan vähentämällä liikkumistarvetta. Fyysisten yhteyksien sijasta panostetaan digitaalisiin yhteyksiin. Toimivat etäpalvelut vähentävät liikkumistarpeita jonkin verran, mutta logiikka vaihtelee paljon eri alueiden välillä.
- Talouden laskusuhdanne on johtanut suuriin julkisen talouden leikkauksiin, mikä on tarkoittanut **heikennyksiä julkisen liikenteen palvelutasoon**. Perinteinen joukkoliikenne toimii oikeastaan vain pääkaupunkiseudulla, Tampereella ja Turussa.
- **Panoksia laitetaan etenkin kaupungeissa lähiympäristön elinvoimaan**, jotta ihmiset saisivat tarpeensa tyydytettyä lähipalveluiden avulla.
- **Kaupungeissa yhteiskäyttöautot ovat suosittu liikkumismuoto**, jota useat eri toimijat tarjoavat erilaisilla toimintamalleilla.
- **Maaseudulla liikkuminen perustuu puhtaasti yksityisautoiluun ja kyytien jakamiseen**. Joillakin paikkakunnilla liikkumispalvelut paranevat kesäkaudella, kun kesäasukkaat saapuvat.

Skenaarioiden arviointi iteratiivisena prosessina

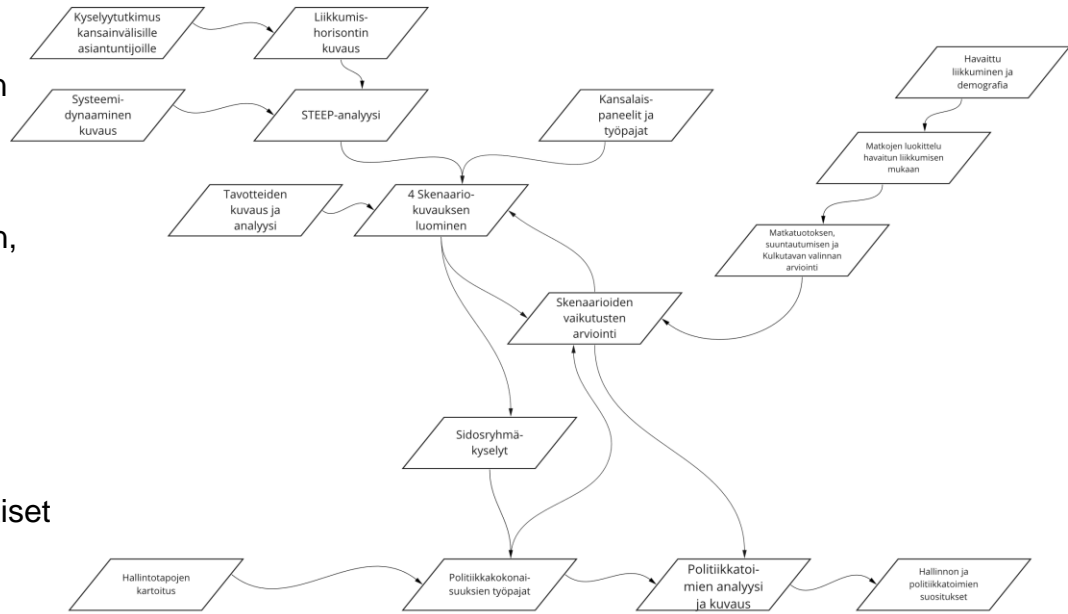
Sami Mäkinen, FLOU Oy

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta
Statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet

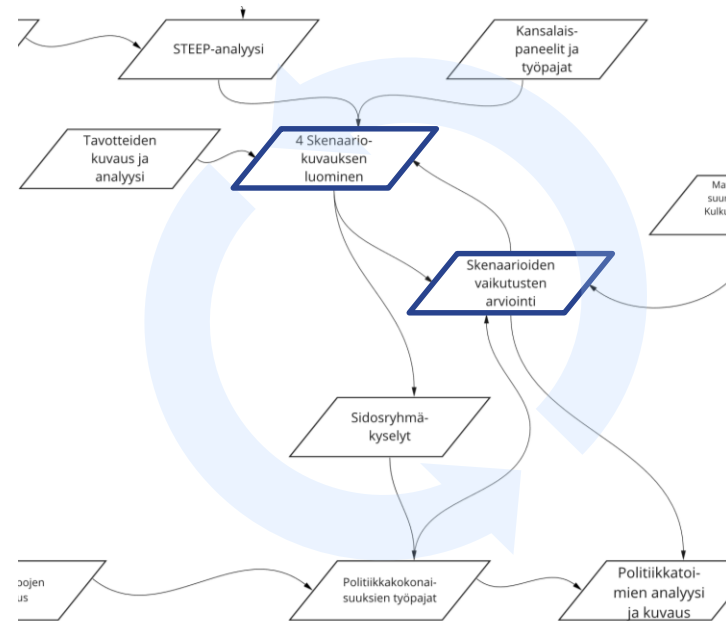
1. Metodologinen kehys

- **Ennakointi** – ennakointimenetelmien käyttö teknologisten vaihtoehtojen tarkasteluun irrallaan nykyisestä järjestelmästä.
- **Reflektointi** – järjestelmän laajuuden, epävarmuustekijöiden, riskien ja oletusten avaaminen
- **Puntarointi** – kysymysten käsittely kollektiivisesti ja osallistavasti.
- **Reagoivuus** – sopeutuvan hallinnan kyvykkyyksien kehittäminen. Mitkä toimijat puuttuvat prosesseista? millaiset ovat toimijoiden roolit ja vastuut?

2. Vaikutusarviointi osana skenaariokuvauksen luontia

- **Määrälliset arviot** kulkevat prosessissa skenaariomäärittelyn rinnalla.
- **Vaikutusarviointi ei poista epävarmuuksia**, mutta auttaa keskittämään ne pienemmälle alueelle.
- **Lähtötietoja vaikutusarviointiin** syntyy skenaarioiden ja työpajojen pohjalta.
- **Vaikutusarviointi** tarjoavaa skenaariomäärittelyyn ja työpajoille näkökulmia vaikutuksista ja niiden kohdentumisesta.

3. Skenaarioiden kvantifiointi

- **Liikkumispalveluiden kategorisointi**

- Aktiiviset kuljutavat
- Vuoropohjainen joukkoliikenne
- Kutsuohjattu joukkoliikenne
- Autoilu ja sen palvelut
- Etätyö, Kuljetuspalvelut

- **Matkojen kategorisointi**

- **Matkan tarkoitus:**

Työ   Ostos   Muu

- **Matkan pituus:**

Alle 5 km   5 – 10 km   Yli 10km

- **Asukastiheys:**

Kaupunki   Maaseutu

4. Skenaarioiden kvantifiointi

- **Palveluiden potentiaalia** arvioitiin kunkin matkaryhmän osalta erikseen.
- **Skenaarion narratiivi** kasvattaa tai laskee kunkin kuluttavan houkuttelevuutta.
- **Muutos projisoidaan** alueellisesti havaittujen liikkumistottumusten päälle.

Skenaario 1

Matkaketjut massoille

Väestöihyys:

Matkaryhmä:

Pituus, km:

	Kaupunkiseutu									Maseutu								
	Työmatka			Ostomatka			Muu matka			Työmatka			Ostomatka			Muu matka		
	<5	5-10	>10	<5	5-10	>10	<5	5-10	>10	<5	5-10	>10	<5	5-10	>10	<5	5-10	>10
BIKE+	10%	1%	0%	2%	1%	0%	5%	1%	0%	1%	1%	0%	1%	1%	0%	1%	1%	0%
PT+	2%	15%	15%	2%	10%	2%	2%	13%	9%	1%	5%	5%	1%	5%	1%	1%	5%	3%
DRT+	1%	5%	5%	2%	10%	2%	2%	8%	4%	1%	10%	5%	1%	10%	1%	1%	10%	3%
CAR+	2%	2%	5%	3%	3%	5%	3%	3%	5%	0%	0%	1%	0%	0%	2%	0%	0%	2%
PC+	5%	20%	20%	5%	20%	20%	5%	2%	2%	5%	5%	5%	5%	5%	5%	5%	5%	5%

Skenaario 2

Infrastruktuuria yksilöille

Väestöihyys:

Matkaryhmä:

Pituus, km:

	Kaupunkiseutu									Maseutu								
	Työmatka			Ostomatka			Muu matka			Työmatka			Ostomatka			Muu matka		
	<5	5-10	>10	<5	5-10	>10	<5	5-10	>10	<5	5-10	>10	<5	5-10	>10	<5	5-10	>10
BIKE+	10%	1%	0%	2%	1%	0%	5%	1%	0%	5%	5%	0%	1%	1%	0%	1%	1%	0%
PT+	2%	5%	2%	2%	5%	2%	2%	5%	2%	1%	5%	1%	1%	5%	1%	1%	5%	1%
DRT+	2%	15%	2%	2%	10%	2%	2%	13%	2%	1%	5%	1%	1%	5%	1%	1%	5%	1%
CAR+	2%	10%	3%	3%	10%	5%	3%	10%	4%	0%	0%	1%	0%	0%	2%	0%	0%	2%
PC+	5%	10%	10%	5%	20%	20%	5%	2%	2%	10%	10%	10%	10%	10%	10%	10%	10%	10%

Skenaario 3

Palveluiden viidakkoon

Väestöihyys:

Matkaryhmä:

Pituus, km:

	Kaupunkiseutu									Maseutu								
	Työmatka			Ostomatka			Muu matka			Työmatka			Ostomatka			Muu matka		
	<5	5-10	>10	<5	5-10	>10	<5	5-10	>10	<5	5-10	>10	<5	5-10	>10	<5	5-10	>10
BIKE+	5%	1%	0%	2%	1%	0%	5%	1%	0%	0%	0%	0%	1%	1%	0%	1%	1%	0%
PT+	-5%	-5%	2%	2%	5%	2%	-2%	0%	2%	0%	0%	0%	-5%	-5%	0%	-3%	-3%	0%
DRT+	10%	15%	10%	10%	15%	10%	10%	15%	10%	1%	5%	1%	1%	5%	1%	1%	5%	1%
CAR+	2%	10%	10%	3%	5%	5%	3%	8%	8%	0%	0%	1%	0%	0%	2%	0%	0%	2%
PC+	15%	10%	10%	20%	20%	20%	18%	2%	2%	5%	5%	5%	15%	15%	15%	10%	10%	10%

Skenaario 4

Etäimä ja palvelut lähimöröstössä

Väestöihyys:

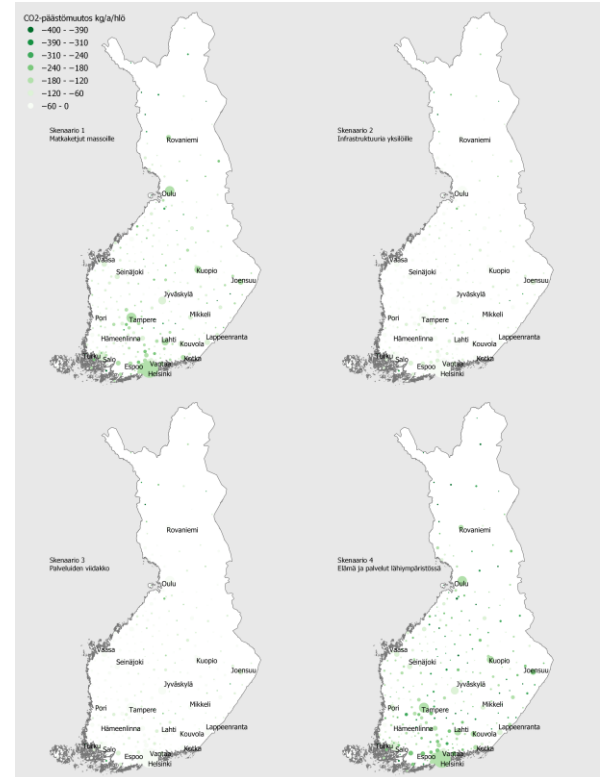
Matkaryhmä:

Pituus, km:

	Kaupunkiseutu									Maseutu								
	Työmatka			Ostomatka			Muu matka			Työmatka			Ostomatka			Muu matka		
	<5	5-10	>10	<5	5-10	>10	<5	5-10	>10	<5	5-10	>10	<5	5-10	>10	<5	5-10	>10
BIKE+	10%	20%	0%	10%	5%	0%	5%	1%	0%	10%	20%	0%	5%	10%	0%	8%	15%	0%
PT+	-5%	-5%	2%	2%	5%	2%	-2%	0%	2%	1%	5%	1%	-5%	-5%	0%	-2%	0%	1%
DRT+	2%	15%	2%	2%	10%	2%	2%	13%	2%	1%	10%	1%	1%	10%	1%	1%	10%	1%
CAR+	2%	2%	3%	3%	3%	5%	3%	3%	4%	0%	0%	1%	0%	0%	2%	0%	0%	2%
PC+	5%	25%	25%	5%	20%	20%	5%	2%	2%	10%	25%	25%	10%	20%	25%	10%	23%	25%

5. Vaikutukset

- Skenaarioiden vaikutuksia tarkasteltiin **ekologisen, sosiaalisen ja taloudellisen kestävyuden** näkökulmista.
- Arvio perustuu **muutokseen kulkutapojen käyttöön** ja mahdollisiin muutoksiin kustannusten ja päästöjen yksikköarvoihin.
- **Vaikutukset projisointi kartalle** mahdollistaa vaikutusten alueellisten erojen tunnistamisen.
- Havaitut vaikutukset tukevat **skenaarionarratiivin kehittämistä ja tarkentamista**.

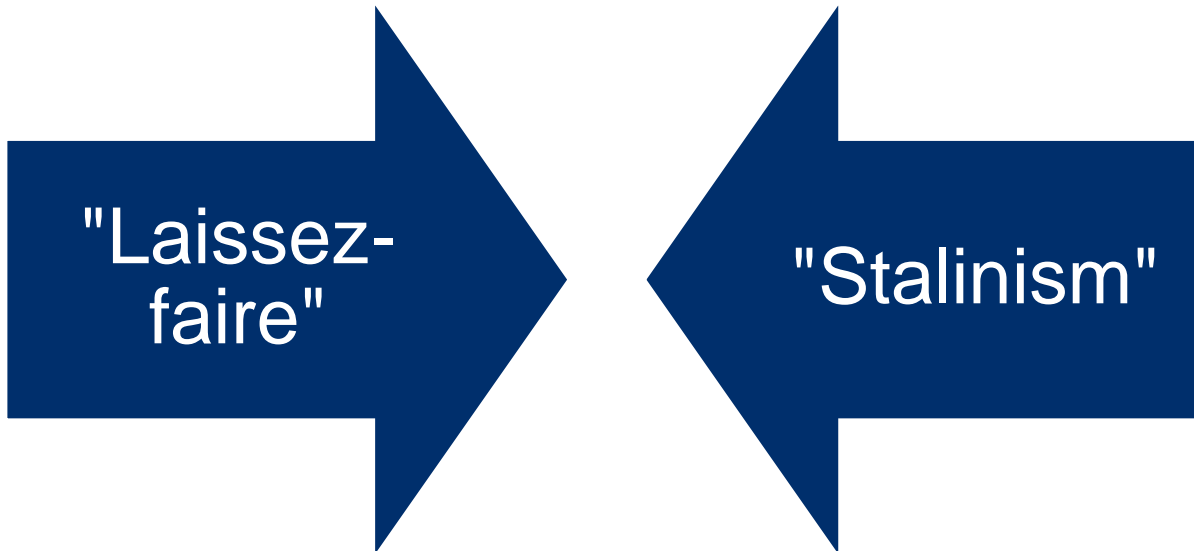

Role of the state & policy alternatives

Miloš Mladenović, Aalto University

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta
Statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet

Moving beyond the simplistic view of state roles in governance* of socio-technical transformation

Multitude of roles of state

+ **Facilitator**: the state actively seeks to make a process easier by supporting specific dynamics of other agents' change initiatives.

+ **Mitigator**: the state tries actively to reduce the negative effects that arises as a consequence of socio-technical change.

+ **Enabler of societal engagement**: the state encourages actively the involvement of stakeholders in participatory processes to define direction of change.

... Observer, Lead user, Promoter, Moderator, Initiator, Guarantor, Watchdog...

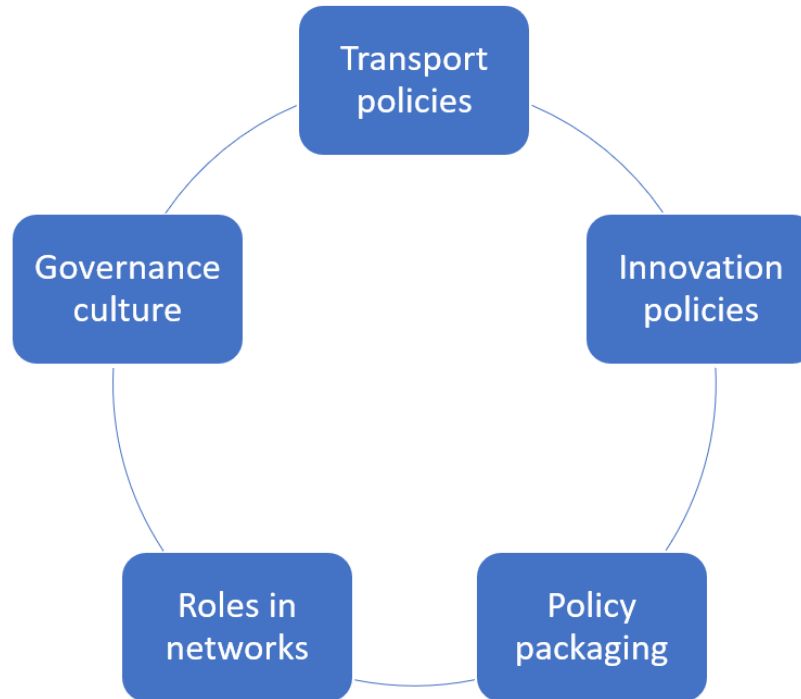
- **Opportunist**: the state takes up the opportunity arising from socio-technical change, becoming itself an active beneficiary of the new social technical system for specific purposes.

- **Gatekeeper**: the state actively controls access for change agents, opening up or closing down spaces for "our analysis" experimentation and transformation.

How to intervene less but in a smarter way?

Five domains of innovation in policy alternatives

1. Development of conventional transport policies

(Plevnik et al., 2019)

- **Direct investment policy**
- **Procurement policy**
- **Mobility management policy**
- **Built environment policy**
- **Operating licensing policy**
- **Regulatory sandbox policy**
- **Taxation policy**

Information

- Provide a clear definition of SUMP
- Communicate benefits
- Establish a national SUMP platform

Incentives

- Linking infrastructure/mobility funding to a (high quality) SUMP

Enabling

- Allow cities to introduce mobility related fees and charges

Regulate

- Making SUMP mandatory by law for cities beyond a certain size

2. Development of innovation policy for mobility services

(Bloom et al., 2019)

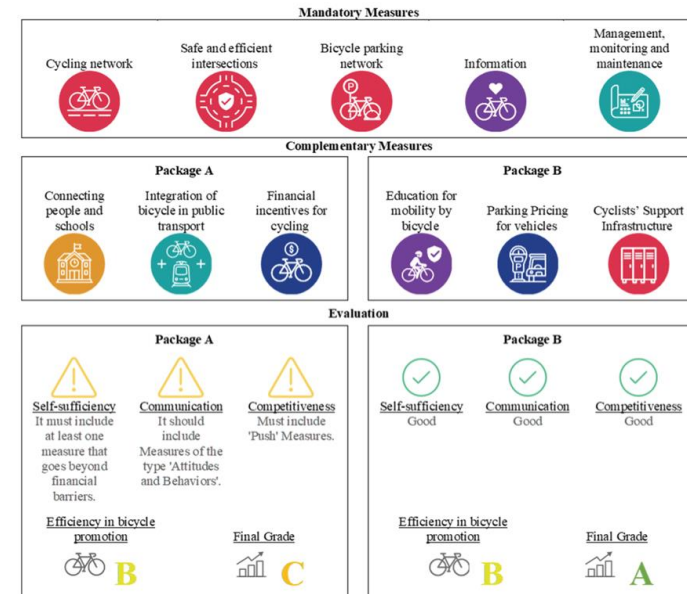
- **Data sharing policy**
- **Responsible living lab piloting policy**
- **Indirect innovation policy**
- **Innovation monitoring policy**

<i>Policy</i>	<i>Quality of evidence (1)</i>	<i>Conclusiveness of evidence (2)</i>	<i>Net benefit (3)</i>	<i>Time frame (4)</i>	<i>Effect on inequality (5)</i>
Direct R&D grants	Medium	Medium	☹️ ☹️	Medium run	↑
R&D tax credits	High	High	☹️ ☹️ ☹️	Short run	↑
Patent box	Medium	Medium	Negative	NA	↑
Skilled immigration	High	High	☹️ ☹️ ☹️	Short to medium run	↓
Universities: incentives	Medium	Low	☹️	Medium run	↑
Universities: STEM supply	Medium	Medium	☹️ ☹️	Long run	↓
Trade and competition	High	Medium	☹️ ☹️ ☹️	Medium run	↑
Intellectual property reform	Medium	Low	Unknown	Medium run	Unknown
Mission-oriented policies	Low	Low	☹️	Medium run	Unknown

3. Development of policy packaging procedures

(Dias et al., 2021)

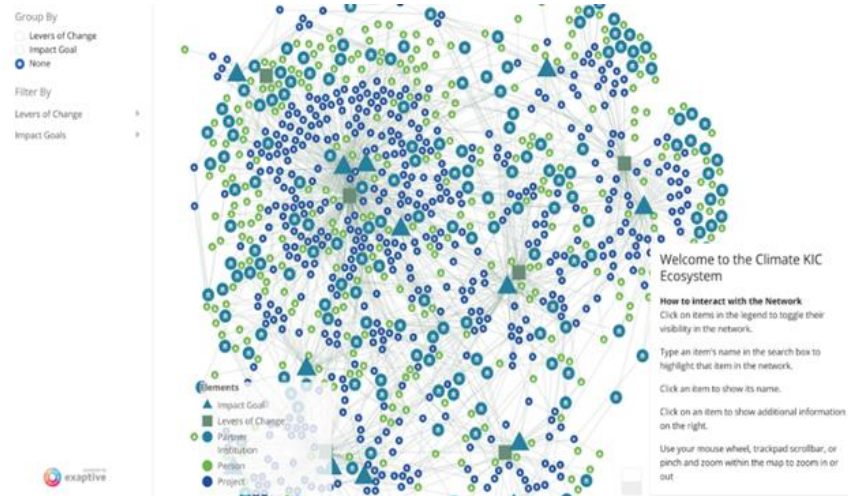
- **Development of policy packages as a policy learning process**
- **Utilize the diversity of policy package aims**
- **Assess the packaging potential between transport and social affairs sector**
- **Assess the packaging potential between transport and transformative innovation policy**

4. Development of new roles and responsibilities in multi-level governance networks

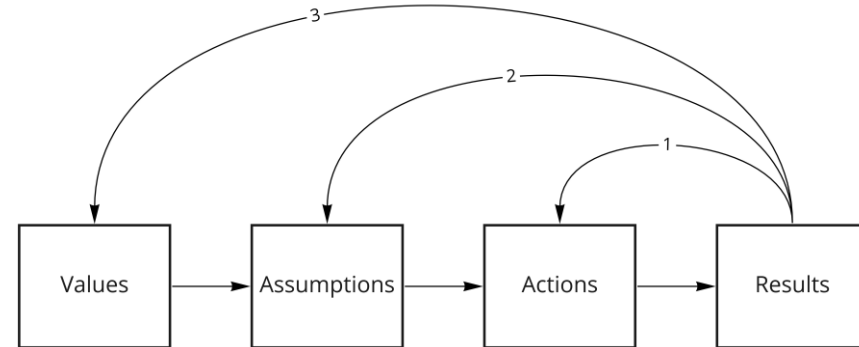
- **Continuous ecosystem assessment policy**
- **Formation policy for transformative coalitions including strategic intermediaries**
- **Establishment of intermediary deliberation forums**
- **Develop long-term technology foresight and assessment capacity**

(Climate KIC)

5. Development of adaptive and transformative metagovernance culture

- **Policy succession towards adaptive & anticipatory policy-making**
- **Triple-loop inter-organizational learning as a process**

Hopefully this will encourage you to read the whole report?

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta
Statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet

Kiitos!